

Effektrapport Operation Smile Sverige 2023

Organisationsnummer: 802426-4734

Juridisk form: Stiftelse

Inledning

2/3 av jordens befolkning saknar tillgång till säker kirurgi. Som global medicinsk hjälporganisation förändrar Operation Smile liv genom kostnadsfria operationer på barn och vuxna med läpp-käk-gomspalt och andra kirurgiska behov. Vi finns i låg- och medelinkomstländer; det vill säga länder där behoven är som störst. I nära samarbeten med lokala partnerorganisationer, genom utbildning och kunskapsutbyten och med stöd av våra givare och medicinska volontärer, arbetar vi för en framtid där alla människor har tillgång till säker kirurgi.

Hälsa är en grundläggande mänsklig rättighet. Operation Smile vill bidra till en värld där ingen människa saknar tillgång till vård och säker kirurgi, något som går hand i hand med Barnkonventionen och FN:s globala hållbarhetsmål. Verkligheten är dock ofta en annan i våra programländer: brist på elektricitet, rent vatten, medicinsk utrustning och utbildad personal gör vården undermålig och osäker. Globalt saknar fem miljarder människor tillgång till säker kirurgi, vilket årligen bidrar till fler dödsfall än hiv/aids, malaria och tuberkulos sammantaget. Stigman, långa avstånd och låg tilltro till befintlig vård är ytterligare barriärer som hindrar människor från att söka vård.

Genom långsiktig programverksamhet kan vi säkerställa att spaltpatienter och andra i behov av kirurgiska ingrepp får en säker operation och kvalitativ för- och eftervård. Verksamheten möjliggörs genom samarbeten med hälsomyndigheter, lärosäten, partnersjukhus och civilsamhällen, och inte minst genom engagemanget från våra medicinska volontärer. I dag uppgår volontärstyrkan till ungefär 6 000 ackrediterade medicinska volontärer, varav hälften finns i våra programländer och nästan 200 i Sverige och övriga Norden. Med deras hjälp vidareutbildar vi inhemsk sjukvårdspersonal som kirurger, narkosläkare och sjuksköterskor. Detta för att våra programländer i större utsträckning själva ska kunna vårda och behandla sina patienter.

Vad vill Operation Smile uppnå?

Var tredje minut föds ett barn med läpp-käk-gomspalt (LKG) någonstans i världen. Det motsvarar ungefär ett barn per 600 födda eller 200 000 barn varje år. Många av dem föds in i ett samhälle som inte kan erbjuda medicinsk eller kirurgisk vård, och de riskerar att inte få någon hjälp om inte en organisation som Operation Smile erbjuder detta. Runt om i världen beräknas sju miljoner människor leva med en obehandlad spalt, varav fem miljoner i Operation Smiles programländer.

Med vår spetskompetens i LKG, så lyfter vi den globala bristen på säker kirurgi, vilken orsakar en fjärdedel av alla döds- och invaliditetsfall i världen. Varje år dör 17 miljoner människor för att de inte får kirurgisk vård i tid. Det är sex gånger fler än de som dör av malaria (619 000), hiv/aids (650 000) och tuberkulos (1,6 miljoner) sammanlagt. Att 2/3 av alla människor på jorden saknar tillgång till kirurgisk vård är inget mindre än en global hälsokatastrof. Afrika är hårdast drabbat: kontinenten bär 25 procent av världens sjukdomsburda, men har bara två procent av världens sjukvårdspersonal. Operation Smile vill vara en del av lösningen och i ett skraddarsytt program i Rwanda utbildas nu plastikkirurger,

även från andra länder i Afrika söder om Sahara. De får också kompetens att utbilda kommande generationer specialister inom rekonstruktiv plastikkirurgi. Redan i december 2022 bar detta frukt, då programmets tre första plastikkirurger tog examen. Det innebar att Rwandas plastikkirurgiska kapacitet ökade med 150 procent – och dessutom fick landet sin första kvinnliga plastikkirurg. Nästa grupp specialisläkare är redan under utbildning, och även där finns unga kvinnor representerade, då vi aktivt arbetar för att öka jämställdheten inom sjukvården i våra programländer.

Vision och uppdrag

Operation Smiles vision är en framtid där alla människor har tillgång till säker kirurgi som förbättrar hälsa och livskvalitet. Genom vår erfarenhet och expertis, grundad i läpp-käk-gomspalt, har vi en bred och gedigen kunskap om de lösningar som krävs för att vi ska kunna öka tillgången till säker kirurgi för de människor som behöver det allra mest. Se vår korta film där vi berättar mer om vår vision – en framtid där alla har tillgång till säker kirurgi:

www.operationsmile.org/vision

Säker vård och utbildning av vårdpersonal

Tillgång till säker kirurgi är en eftersatt fråga inom global hälsa, och Operation Smile är en av ytterst få aktörer som lyfter denna oerhört viktiga grundläggande rättighet. Som banbrytare i spaltvård för utsatta människor i låg- och medelinkomstländer världen över arbetar Operation Smile för att stärka lokala hälso- och sjukvårdssystem. I enlighet med vår globala strategi gör vi detta genom programbaserade initiativ med starka utbildningskomponenter, där vi samarbetar med hälsoministerier och partnerorganisationer i civilsamhället, och låter de lokala aktörerna sätta agendan.

Operation Smiles centraliserade verksamhet under 1980- och 1990-talet har under det nya millenniet utvecklats till ett globalt nätverk som stärker och bygger lokal kapacitet tillsammans med det civila samhället. Vi engagerar oss lokalt, och samtidigt är våra insatser och samarbeten gränsöverskridande. Vi säkerställer lokalt ägande av utvecklingsinsatser som syftar till att åstadkomma hållbar förändring från gräsrotsnivå. Genom lokala partnerskap grundade på ömsesidig respekt och kunskapsutbyten förespråkar vi att alla människor ska kunna utöva sina rättigheter och på lika villkor delta i beslutsprocesser som påverkar dem och deras samhällen, vilket leder till förbättrad livskvalitet och egenförsörjning. Ett exempel på ett utvecklingsinitiativ som stöds av Operation Smile Sverige är *Global Surgery Advocacy Fellowship*, ett samarbete med University of Global Health Equity i Rwanda som utbildar unga ledare från Latinamerika och Afrika i påverkansarbete på gräsrotsnivå för att mobilisera kring rätten till säker kirurgi.

Hur vet vi att Operation Smile gör framsteg?

Framför allt vet vi att de operationer vi genomför i nästan alla fall är ett direkt framsteg för patienten och dennes familj. En obehandlad läpp-käk-gomspalt innebär ofta ett lidande både fysiskt och psykiskt. Barn som inte opereras i tid har svårt att äta och kan drabbas av undernäring som i sin tur leder till sjukdomar eller, i värsta fall, döden. De som överlever har svårt att lära sig tala och göra sig förstådda, vilket resulterar i ett utanförskap som drabbar hela familjen. Många blir så svårt mobbade att de väljer att inte gå i skolan, något som utesluter högre utbildning. Problem att kommunicera gör det också svårt att längre fram i livet hitta egen försörjning. En operation i tid ger dessa barn förutsättningar att leva ett helt normalt liv, vilket också förbättrar hela familjens socioekonomiska situation.

Se hur Operation Smile förändrade livet för Jupiter på Filippinerna.

<https://youtu.be/O0hWI3I6daM>

De riktade utbildningsinsatserna som vi genomför i våra programländer är nyckeln till en hållbar utveckling inom hälso- och sjukvården. Framstegen är påtagliga och bestående. I den här korta filmen berättar dr Charles Furaha, Rwandas första plastikkirurg, om den enorma skillnad landets första utbildningsprogram för plastikkirurger, stöttat av Operation Smile, gör.

<https://youtu.be/VM3wdzg-eY0?si=Vm769ntZkVzvK1pQ>

Rwanda är ett exempel där Operation Smile har gjort enorma framsteg. Vi genomför för närvarande ett stort banbrytande initiativ för att tillhandahålla högkvalitativ kirurgisk vård i hela landet, genom två större sjukhus i huvudstaden Kigali och sex regionala distriktssjukhus (Ruhengeri, Bushenge, Kibuye, Kibungo, Gisenyi och Rwinkwavu). Den geografiska spridningen av distriktssjukhusen innebär att invånarna i Rwanda därefter kommer att behöva resa högst 75 kilometer för att få tillgång till säker kirurgi, vilket kommer att markera en milstolpe för jämlik hälsa i Afrika söder om Sahara.

Vad har Operation Smile åstadkommit?

Sedan starten 1982 har Operation Smile genomfört över 340 000 operationer och dentala ingrepp. Under verksamhetsåret 2022/2023 har nästan 14 000 patienter fått operationer på medicinska uppdrag, kliniker och vid våra partnersjukhus. Under verksamhetsåret har över 56 000 patienter tagit del av vår helomfattande spaltvård, där nutrition, logopedi och tandvård på våra medicinska uppdrag och permanenta kliniker runt om i världen ingår.

Under detta år har vi ytterligare utökat våra medicinska utbildningsprogram för att utrusta personal i låg- och medelinkomstländer med kompetens och resurser för att tjäna sina egna samhällen. Detta är en av Operation Smiles primära strategier för att öka tillgången till vård närmare där patienterna bor. Totalt fick 5 800 personer inom sjukvården utbildning för att kunna erbjuda vård lokalt i våra programländer.

Tack vare ett starkt stöd av, och i partnerskap med, medicinska lärosäten såsom Uppsala Akademiska sjukhus och Sahlgrenska Universitetssjukhus, har vi under året inte bara kunna fortsätta stötta utbildning av plastikkirurger, utan även främjat specialistutbildningar inom mikrokirurgi och brännskadekirurgi i Afrika söder om Sahara. Vi har dessutom genom lokalt partnerskap lagt ett gediget grundarbete för regionalt utbyte inom dessa specialistområden.

Avgörande skillnad för patienten – och för samhället

Siffrorna ovan över antalet operationen säger en del om hur långt vi har kommit i arbetet mot våra mål när det gäller den direkta effekten av vårt arbete. Varje operation innebär en enorm förändring för patienten, både fysiskt och psykiskt. Det gör också en kritisk skillnad för patientens anhöriga. Dessutom är det utslagsgivande för lokalsamhället: när ett barn eller vuxen får hjälp genom kirurgi ser omgivningen att en operation är möjlig. Många tror annars att det som hänt den drabbade är ödet, en förbannelse eller Guds vilja, vilket inte går att göra någonting åt. Fördomar och vidskepelse bland grannar och släkt är mycket vanligt och när personen kommer hem från sjukhuset efter det kirurgiska ingreppet; då med en hel läpp eller gom, ger det hopp till så många fler än patienten själv. Det gör också att andra vågar uppsöka sjukvård, vilket annars är långt ifrån självklart.

Den sociala situationen för både barn och vuxna förändras snabbt efter en operation. De uppföljningar vi har med våra patienter visar att de flesta barn återvänder till skolan efter en operation och att stigmatiseringen och mobbningen upphör. Att gå i skolan och få lära sig att läsa och skriva bidrar till att självkänslan stärks och framtidsutsikterna blir ljusare med helt nya möjligheter.

Effekt av utbildning

Utbildningsinsatser med avgörande betydelse

Vårt programarbete sker i låg- och medelinkomstländer, där brist på utbildad personal och/eller brist på resurser gör att människor tvingas leva med obehandlad läpp-käk- gomsplatt och andra tillstånd som kirurgi kan avhjälpa; exempelvis vanställda kroppsdelar efter trafikolyckor och brännskador. Det handlar främst om länder i Sydostasien, Afrika söder om Sahara, och Latinamerika. För att på lång sikt komma till rätta med obehandlad läpp-käk-gomsplatt och andra skriande kirurgiska behov har utbildningsinsatserna en avgörande betydelse. I all programbaserad verksamhet utbildar vi lokala läkare och sjuksköterskor som lär sig arbeta utifrån samma riktlinjer som Operation Smile och med samma höga säkerhetsstandarder.

Under året har vårt fyraåriga projekt i Ghana, finansierat av Postkodlotteriets Drömfond, fortsatt. Projektets syfte är att säkra den logopediska vården och ge stöd till tusentals barn med talsvårigheter. I projektet ingår att stötta ett nystartat logopediprogram på universitetsnivå i Ghana – det första i sitt slag. Därtill har vi under året börjat rulla ut mobila kliniker till patienter som bor långt ifrån befintlig vård. Parallellt med de mobila klinikerna rustar vi nu kliniker i några av landets mest avlägsna regioner där stora avstånd till vårdinrättningar betyder att många människor saknar tillgång till medicinsk expertis.

Att utbilda vårdpersonal på lokal nivå ger stora effekter för lokalbefolkningen, då dessa läkare, sjuksköterskor, logopedier m.fl. på sikt kan erbjuda den vård som befolkningen så desperat behöver. Genom att utbilda kirurger räknar vi med att de under ett 20-årigt yrkesliv kan utföra minst 1 000 spaltoperationer samt utföra andra kirurgiska ingrepp för exempelvis brännskador och cancer tumörer. Ju fler vi utbildar, desto närmare kommer vi en värld där alla människor har tillgång till säker kirurgi.

I Rwanda kan vi se hur utbildningsinsatser har haft en avgörande betydelse. 2018 fanns det endast två plastikkirurger för att betjäna en befolkning på 13,5 miljoner människor. Ett samarbete mellan Operation Smile Sverige och Operation Smile Rwanda resulterade i det utbildningsprogram som bygger upp landets kirurgiska kapacitet. Det började med 3 ST-läkare 2018 som tog examen 2022. En av dessa var Dr Francoise Mukagaju, landets första kvinnliga plastikkirurg. 2027 kommer ytterligare 10 plastikkirurger utexamineras, vilket innebär totalt 15 plastikkirurger för landet. Dessutom har en nationell läroplan utvecklats och godkänts, vilket har lett till att Rwanda idag har ett nationellt program för plastikkirurgi. Denna kombinerade förstärkning av hälsovårdssystemet med infrastruktur och personal under de kommande fyra åren kommer att leda till en ökning från 1.000 till 10.500 operationer per år. Det ger tillgång till livsförändrande kirurgi som tidigare inte varit tillgänglig.

Lokala samarbeten

Vi arbetar alltid nära statliga och lokala hälsovårdsmyndigheter i våra programländer. Dessa samarbeten formaliseras i långsiktiga avtal, så kallade MoU:er (*Memorandum of Understanding*). Vi samarbetar ofta andra organisationer lokalt, framför allt vad gäller patientrekrytering. Dåliga kommunikationer och undermålig infrastruktur kan göra det svårt att nå ut till patienter på landsbygden och de har svårt att ta sig till de sjukhus där vi utför operationer. Många lokala organisationer har väl fungerande strukturer för att hitta dessa patienter och se till att de får hjälp att komma till sjukhuset.

Permanent kliniker med lokal personal

Operation Smile driver ett stort antal permanenta kliniker som bemannas av lokal personal. På dessa kliniker erbjuder vi vård året runt samtidigt som vi arbetar med kompetenshöjning av befintlig personal i alla yrkesgrupper, men främst kirurger och narkosläkare. Personalen driver själva vidare arbetet med att utbilda lokal sjukvårdspersonal. Utöver operationer erbjuder klinikerna exempelvis tandvård, samt insatser kring nutrition, logopedi och psykologi.

Operation Smiles förändringsteori

Totalt uppskattas närmare sju miljoner människor i världen leva med obehandlad spalt, varav fem miljoner lever i de låg- och medelinkomstländer där Operation Smile har verksamhet¹. De allra flesta lever långt bort från befintliga vårdinrättningar, 35 procent är under 15 år och dödligheten i den här gruppen är hög. Under de kommande tio åren har Operation Smile för avsikt att öka tillgången till kvalitetsvård för 1 000 000 patienter med läpp-käk-gomspalt och andra allvarliga och akuta kirurgiska tillstånd, och därmed förbättra deras livskvalitet och försörjningsförmåga. Vår förändringsteori grundar sig på följande tre principer:

1. Direkt patientvård

- Inse vikten av att hitta patienterna med störst behov
- Öka förståelsen för de hinder som finns för att vården ska nå ut till patienter
- Reducera dödlighet och svåra infektioner, samt motarbeta ohälsa
- Ge patienter sjukvård av hög kvalitet

2. Stärka hälsosystem

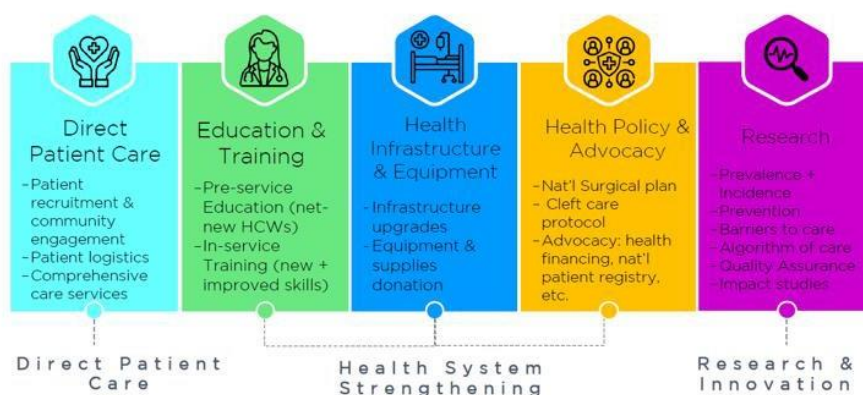
- Öka volontärbasen på lokal nivå
- Utbilda mer sjukvårdspersonal
- Investera i sjukhus och kliniker
- Stödja hälsopolitiken
- Samarbeta med hälsoministerier
- Påverka sjukvårdspolitiken för bättre tillgång till vård för alla

3. Forskning och innovation

- Fler innovativa lösningar för förändring och tillväxt inom sjukvårdspolitiken

¹ Siffror från 2019 Global Burden of Disease (GBD) och Operation Smiles analys

Theory of Change → How will we achieve our goal

Hög patientsäkerhet och väl utvärderade metoder

Operation Smile arbetar efter Världshälsoorganisationens (WHO:s) riktlinjer *Safe Surgery Saves Lives*, som syftar till säkra operationer genom en hög nivå av specialisering och dokumenterad erfarenhet. Operation Smile har också arbetat fram ett eget regelverk, *Global Standards of Care*, för att säkerställa att alla patienter som behandlas av Operation Smile världen över får samma högkvalitativa vård, samt att alla volontärer, oavsett nationalitet, använder samma väl utvärderade metoder och arbetssätt. *Global Standards of Care* uppdateras regelbundet, senast i oktober 2019 vid en konferens i Stockholm.

Lokala volontärer – en oundgänglig resurs

Operation Smiles medicinska och icke-medicinska volontärer bildar effektiva team som arbetar efter en noga framarbetad och beprövad modell. Över 80 procent är lokala volontärer, varav flertalet har fått utbildning av Operation Smile. För Operation Smile är de en värdefull resurs, då inga andra kan bistå oss med lika mycket kunskap om lokala förhållanden när det gäller att förstå exempelvis sjukvårdssystem och olika utmaningar som vi möter under våra uppdrag. Våra medicinska team formar och tillhandahåller praktiska utbildningar för att fortbilda ett stort antal av dessa lokala medicinska volontärer. Det leder till att de inte bara kan ge bättre vård när de återvänder till sina respektive arbetsplatser, de kan också dela med sig av sin nyvunna kunskap till kollegor.

Noggrann ackrediteringsprocess för volontärer

Vårt enorma nätverk av volontärer springer inte bara ur många olika länder utan även ur många olika yrkesgrupper. På våra uppdrag deltar bland andra plastikkirurger, narkosläkare, barnläkare, intensivvårdsläkare, sjuksköterskor, tandläkare, logoped, lekterapeuter och mediciningenjörer. Det är tack vare våra volontärer som vi kan genomföra effektiva uppdrag. Alla volontärer går igenom en noggrann ackrediteringsprocess innan de får åka ut på uppdrag. De flesta är till vardags yrkesverksamma på universitetssjukhus eller regionsjukhus och har ofta lång erfarenhet inom sitt yrke. I Norden har vi för närvarande 218 ackrediterade volontärer.

Medicinsk referensgrupp

För att ta tillvara på volontärernas kompetens och erfarenheter har Operation Smile Sverige en medicinsk referensgrupp, MRG, vars uppgift är att vara rådgivande i organisationens medicinska programverksamhet. MRG består av sju av Operation Smile Sveriges volontärer, som var och en representerar olika volontärprofessioner. Ledamöterna är också knutna till specifika långsiktiga utbildningsprojekt.

Bemanning och kompetens

På Operation Smile Sveriges kansli i Stockholm jobbar i dag en stab på 30 personer med insamling, kommunikation, programplanering och programutveckling, samt resursmobilisering. Vårt huvudkontor i USA har cirka 100 anställda som arbetar med planering, utveckling, insamling och kommunikation, samt policy och påverkan. Här finns också en avdelning som planerar våra utbildningsprojekt samt en avdelning som arbetar med forskning och utvärdering: dels lägger vi stor vikt vid att bedöma resultatet av våra operationer, och dels utvärderar vi hur vi bäst kan arbeta våra programländer för att verkligen nå ut till de personer som är i störst behov av våra insatser.

Patientrekrytering en stor utmaning

Under våra medicinska uppdrag och på våra kliniker har vi bra resurser för att ta hand om våra patienter på bästa tänkbara sätt. En av våra stora utmaningar är patientrekryteringen inför uppdraget. Att nå ut med information om vår verksamhet till alla de patienter som bor långt ute på landsbygden, många gånger avskurna från omvärlden, då tillgång till tv, radio och ibland även mobiltelefon saknas, är ofta svårt. Även om vi lyckas nå fram är det inte alltid möjligt för dem att sedan faktiskt ta sig till vårt medicinska uppdrag och våra kliniker. Det kan bero på att pengar till en bussbiljett saknas, att man har svårt att ta ledigt från sitt arbete eller att lämna hemmet i flera dagar om det till exempel finns syskon som behöver omvårdnad. Utöver vårt nätverk av volontärer samarbetar vi därför med organisationer, studenter och privatpersoner på plats som vill ställa upp och hjälpa till ideellt.

Se berättelsen om Don Alex, en pappa som kände djup förtvivlan och hjälplöshet när hans son föddes med läpp-käk-gomspalt. Men efter att ha fått hjälp av Operation Smile hjälper han nu andra föräldrar som befinner sig i samma svåra situation som han själv en gång var.

[Berättelsen om Don Alex \(del 3/3\) - UPPDRAGET - YouTube](#)

Uppföljning och efterkontroll av spaltpatienter

Vi vet att vår verksamhet ger effekt eftersom vi löpande följer upp flera av våra patienter och möter dem igen. Vi arbetar regelbundet med uppföljning genom att vi kallar patienterna till efterkontroll efter sex månader respektive efter ett år för att se till att såren läkt som de ska. I de 20 länder där vi har kliniker kan patienterna dessutom fortsätta sin behandling med till exempel tandvård och logopedi året om. Därtill behöver många patienter komma tillbaka när ett senare medicinskt uppdrag genomförs för att få ytterligare en operation. Kombinerade läpp- och gomspaltsoperationer är mycket ovanliga, vilket betyder att vi träffar patienter med både läpp- och gomspalt under ytterligare ett år av efterkontroller – och därmed får vi en god bild av hur livet förändrats för patienten och för hela familjen.